

ՀԱՅ-ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ՀԱՅ-ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԳԾՈՎ ԱՊՐՈՏԵԿՏՈՐԱՏ

Հայ-ռուսական համալսարան, 0051 Երևան, Հովսեփ Էմինի փողոց 123

Երևանի Պետական Համալսարան
Մաթեմատիկայի և մեխանիկայի ֆակուլտետ
050 մասնագիտական խորհուրդ
Ալեք Մանուկյան, 1
0025 Երևան, Հայաստան

23 հունիսի, 2025թ.

Առաջատար կազմակերպության գրախոսություն

Հարգելի պրն. Գևորգյան,

Սույն նամակին կցում եմ Հայ-ռուսական համալսարանի պաշտոնական կարծիքը
Գրիգոր Գեղամի Գևորգյանի «Խմբերի կենտրոնական ընդլայնումներ» թեկնածու-
ական ատենախոսության վերաբերյալ, Ա.01.06 մասնագիտությամբ ֆիզիկամաթեմա-
տիկական գիտությունների թեկնածուի հայցման համար:

Հարգանքներով՝

Պրոֆեսոր Պարգև Սերգեյի Ավետիսյան
ՀՌՀ գիտության գծով պրոռեկտոր

Հայ-ռուսական համալսարան,
Երևան, Հայաստանի Հանրապետություն

Երևանի Պետական Համալսարան
Մաթեմատիկայի և մեխանիկայի ֆակուլտետ
050 մասնագիտական խորհուրդ

Առաջատար կազմակերպության գրախոսություն

Գրիգոր Գեղամի Գևորգյանի «Խմբերի կենտրոնական
ընդլայնումներ» թեկնածուական ատենախոսության վերաբերյալ,
Ա.01.06 մասնագիտությամբ ֆիզիկամաթեմատիկական
գիտությունների թեկնածուի հայցման համար

Ստորև ներկայացնում ենք Հայ-ռուսական համալսարանի մաթեմատիկական
կիրբեռնետիկայի ամբիոնի նիստի արձանագրությունը (N:8, 23.06.2025թ.), որտեղ
քննարկվում էր Գրիգոր Գեղամի Գևորգյանի «Խմբերի կենտրոնական ընդլայնումներ»
թեմայով թեկնածուական ատենախոսությանը: Նիստին մասնակցում էին ֆիզ.-մաթ. գ.
դ. Ռ. Արամյանը, ֆիզ.-մաթ. գ. դ. Ա. Չուբարյանը, ֆիզ.-մաթ. գ. դ. Վ. Աթաբեկյանը, ֆիզ.-
մաթ. գ. թ. Ա. Պետրոսյանը, ֆիզ.-մաթ. գ. թ. Ա. Գրիգորյանը, ֆիզ.-մաթ. գ. թ.
Լ. Դաշտոյանը, ֆիզ.-մաթ. գ. թ. Ս. Աբրահամյանը, ֆիզ.-մաթ. գ. թ. Պ. Պետրոսյանը, ֆիզ.-
մաթ. գ. թ. Ս. Դավիդովը, ֆիզ.-մաթ. գ. թ., Տ. Փիլիպոսյանը, Մ. Կարապետյանը, Մ.
Թումանյանը, Ս. Արամյանը:

Ատենախոսության ներածությունում հիմնավորված է թեմայի արդիականությու-
նը: Այն սկսվում է պատմական ակնարկով, բերված են հիմնական սահմանումները,
թեմայի հետ կապված հայտնի կարևոր արդյունքները, աշխատանքում ուսումնասիր-
վող խնդիրների դրվածքը: Ատենախոսությունը նվիրված է խմբերի մի լայն դասի n -
ոլորում ունեցող խմբերի, ուսումնասիրությանը: Այդ դասին նվիրված ընդհանուր
հատկություններին նվիրված աշխատանքները սկսել են հիմնականում վերջին տաս-
նամյակում: Ատենախոսությունում հետազոտվել են n -ոլորում ունեցող խմբերի
կենտրոնական ընդլայնումները, այսինքն, կառուցվել և ուսումնասիրվել են այնպիսի
խմբեր որոնք օժտված են այնպիսի կենտրոնով, ըստ որի քանորդ խումբը n -ոլորում
խումբ է: Օգտագործելով այս հնարավորությունը ստացվել են մի շարք արժեքավոր
արդյունքներ, որոնք, մասնավորապես, ընդհանրացնում են արդեն դասական
համարվող որոշ արդյունքներ: Այսպես, ապացուցվել է, որ

*Կամայական հաշվիի արելյան D խումբ կարող է ներդրվել այնպիսի $A_D(\Gamma)$ խմբի
մեջ, որ տեղի ունենան հետևյալ պայմանները.*

- 1. $A_D(\Gamma)$ խմբի կենտրոնը համընկնում է D -ի հետ,*
- 2. $A_D(\Gamma)/D$ քանորդ խումբը իզոմորֆ է $\Gamma(m, n)$ խմբին,*

3. $\{[x^{p^n}, y^{p^n}]^n\}$ բառերի ընտանիքին համապատասխանող վերբալ ենթախումբը համընկնում է D աբելյան խմբի հետ, որտեղ p -ն փոփոխվում է պարզ թվերի նախօրոք ֆիքսված բազմության վրա:

Վերևում բերված արդյունքում $\Gamma(m, n)$ խումբը 2 փոփոխականի $[x^{p^n}, y^{p^n}]^n = 1$ տեսքի հայտնի նույնություններին բավարարող բազմաձևության $m > 1$ ռանգի ազատ խումբն է, որտեղ p -ն փոփոխվում է պարզ թվերի ֆիքսված Π բազմության վրա, իսկ $n \geq 1003$ որևէ ֆիքսված կենտ թիվ է: Ապացուցվել է նաև այս թեորեմի հետևյալ ավելի ընդհանուր տարբերակը. *Կամայական m -ծնված աբելյան D խումբ կարող է ներդրվել որպես կենտրոն այնպիսի $A_D(G)$ խմբի մեջ, որ $A_D(G)/D$ քանորդ խումբն իզոմորֆ լինի տրված n -ոլորումով խմբին, որը կարող է տրվել առնվազն m անկախ որոշիչ առնչություններով:*

Որպես այս թեորեմի կարևոր կիրառություն ապացուցվել է, որ n -ոլորումով խմբերի բոլոր վերջավոր ենթախմբերը միաժին են՝ երբ $n \geq 1003$ կենտ թիվ է:

Նախորդ թեորեմների մեկ այլ կիրառություն թույլ է տալիս հաշվել $\Gamma(m, n)$ խմբերի Շուրի բազմապատկիչները: Ապացուցվել է, որ $\Gamma(m, n)$ խմբերի Շուրի բազմապատկիչները հաշվելի ռանգի ազատ աբելյան խմբեր են ($m > 1$):

Հաջորդ թեորեմով պատասխան է տրվում Օ.Մացենդոսկայի մի հարցին. $[x^n, y] = 1$ նույնությունով որոշվող բազմաձևությունում գոյություն ունեն անվերջ էքսպոնենտով պարբերական խմբեր:

Վերջին գլուխը նվիրված է “Amir, G., Blachar, G., Gerasimova, M., Kozma, G. (2023). Probabilistic Laws on Infinite Groups (arXiv:2304.09144)” աշխատանում ձևակերպված հետևյալ հարցին. Եթե տրված է խումբ, որը բարձր հավանականությամբ (կամ՝ 1 հավանականությամբ) բավարարում է որևէ նույնության, ապա տրված նույնությունը այդ խմբի իրականն նույնություն: Ապացուցվել է, որ բավականաչափ մեծ կենտ n թվերի համար գոյություն ունեն 4 ծնորդով խմբեր, որոնցում $x^n = 1$ նույնությունը տեղի ունի 1-ին ձգտող հավանականությամբ, սակայն այն այդ խմբերում նույնություն չէ սովորական իմաստով: Նշենք, որ այս խմբերը կառուցելու համար կրկին էապես օգտագործվում են n -ոլորումով խմբերն ու դրանց հատկությունները:

Ստացված արդյունքներից ելնելով, կարող եմք արձանագրել, որ Գրիգոր Գևորգյանի ատենախոսության թեման արդիական է, ապացուցված արդյունքները նոր են: Ատենախոսության հիմնական արդյունքները խստորեն ապացուցված են հեղինակի 4

Ատենախոսության հիմնական արդյունքները խստորեն ապացուցված են հեղինակի 4 գիտական աշխատանքներում, որոնցից 2-ն ընդգրկված են Scopus շտեմարանում, 2-ը՝ ԲՈԿ-ի ատենախոսությունների համար ընդունելի հանդեսների ցուցակում: Առկա է նաև մեկ միջազգային գիտաժողովի թեզիս: Աշխատանքի սեղմագիրը համապատասխանում է ատենախոսության բովանդակությանը:

Ատենախոսությունն ամբողջական գիտական հետազոտություն է, այդուհանդերձ դրանում տեղ են գտել մի շարք վրիպակներ, այդ թվում անգլերեն շարադասության: Սակայն նկատված թերությունները տեխնիկական են և չեն անդրադառնում ատենախոսությունում ստացված գիտական արդյունքների արժեքի վրա:

Ամփոփելով, գտնում ենք, որ Գրիգոր Գևորգյանի ատենախոսությունը համապատասխանում է Հայաստանի Հանրապետության գիտական աստիճանաշնորհման կանոնակարգի «Հանրահաշիվ և թվերի տեսություն» մասնագիտությամբ (թվանիշ Ա.01.06) ֆիզիկամաթեմատիկական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճանի հայցմանը ներկայացվող պահանջներին և դրա հեղինակը՝ Գրիգոր Գեղամի Գևորգյանը, արժանի է Ա.01.06՝ «Հանրահաշիվ և թվերի տեսություն» մասնագիտությամբ ֆիզիկամաթեմատիկական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճանին:

Երևան, 23.06.2025 թ.

Հայ-ռուսական համալսարան,
մաթեմատիկական կիբեռնետիկայի
ամբիոնի վարիչ,
ֆիզ.-մաթ. գիտությունների դոկտոր,
պրոֆեսոր

ՀՌՀ գիտության գծով պրոռեկտոր,
պրոֆեսոր

Ռ. Հ. Արամյան

Պ. Ս. Ավետիսյան